

Semàntica i sintaxi

(Aspectes de la complementació en català)*

per Josep M. Nadal i Farreras

Presentació

Un dels postulats bàsics de la Gramàtica Generativa-Transformacional ha estat, des de sempre, que l'estudi d'una llengua consisteix en la descripció de la «competència» dels parlants —entenent per competència els coneixements de la pròpia llengua que qualsevol parlant posseeix. La utilització d'aquests coneixements, l'«actuació», sempre s'ha considerat com una cosa secundària i posterior a l'estudi de la competència. La naturalesa d'aquests coneixements implícits ha permès als lingüistes de deduir certes propietats comunes a qualsevol llenguatge (certs «universals substantius») que, òbviament, han determinat la «forma» que ha de tenir qualsevol gramàtica («universals formals»). La sintaxi —com a component generatiu— i la semàntica i la fonologia —com a components interpretatius— han estat les úniques parts considerades com a necessàries per a qualsevol gramàtica. Ara bé, si cap a l'any 1968 es va qüestionar l'autonomia de cada una d'aquestes parts —especialment l'existència d'una sintaxi i d'una semàntica autònomes—, actualment hom posa en dubte l'existència d'una gramàtica independent de l'actuació. Sembla que no n'hi ha prou per a descriure una frase amb especificar-ne l'estructura subjacent (a saber: aquell conjunt de categories gramaticals ordenades jeràrquicament que la componen) i que és imprescindible l'estudi de la seva força illocucionària (allò que Ch. Bally anomenava modalitat i definia com a «actitud subjectiva del parlant») i els condicionaments de veritat que, ensem, possibiliten que una frase sigui una frase i no un «absurd» (*a non sense* en anglès). Amb això vull dir que no n'hi ha prou amb associar a la frase (a) la gramàtica (b) que genera l'estructura (c):

* Haig d'agraciar a Òmnium Cultural la concessió d'una bossa d'estudis per a realitzar un treball d'investigació sobre la llengua catalana, del qual aquest article constitueix una prioritat.

(a) T'ordeno que tanquis la finestra

(b) R1

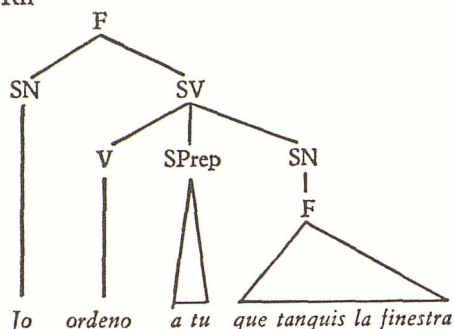
R2

.

.

Rn

(c)

sinó que també s'ha d'especificar que la frase (a) pronunciada en les circumstàncies adequades equival a una ordre (en aquest sentit «parlar» és «actuar» i el tipus d'acte és determinat pel tipus de força il·locucionària de l'enunciat) i que entre les circumstàncies adequades, una, per exemple, és que hi hagi una finestra oberta. Si l'última condició que he especificat no es compleix, la frase (a) és un «absurd», no té sentit. Fixem-nos, però, que intentar de construir una gramàtica d'aquesta manera equival a fer intervenir el context en què es produeix l'enunciat i, per tant, a introduir un nou component que s'ha anomenat «pragmàtic».

El meu treball només pretén de ser un examen, aplicat al català, de: 1. certs fets relacionats amb el valor de veritat que el parlant es veu obligat, en certes frases complexes, a atorgar a la completiva perquè la principal no sigui un «absurd»; 2. certes hipòtesis que s'han proposat sobre la relació entre els fets enumerats al punt primer, i l'estructura sintàctica dels complements, i 3. una proposta que expliqui adequadament els fets enumerats al punt primer.

És un treball, per tant, que, d'una manera més aviat informal, analitza frases complexes del català des d'un punt de vista sintàctic, semàntic i pragmàtic. Estic segur que el lector trobarà una bona quantitat de fenòmens inexplícats en aquest treball. Això ens demostrarà, només, que som a la prehistòria de la lingüística. Espero, però, que d'alguna manera haurà contribuït a un major coneixement d'alguns aspectes del català.

1. Noció de pressuposició

Ch. J. Fillmore a *Verbs of Judging: an Exercise in Semantic Description* (1971),¹ recollint certes idees que havia avançat J. L. Austin^{1 bis} i ampliant-ne

1. Ch. J. Fillmore, *Verbs of Judging: an Exercise in Semantic Description*, dins Ch. J. Fillmore & D. T. Langendoen, ed., *Studies in Linguistics Semantics* (Nova York, 1971), ps. 273-289.

1 bis. J. L. Austin, *How to do Things with Words* (Oxford, 1962).

aquest lingüista —i, en això, coincideix amb Austin—, l'aspecte pressuposicional d'un determinat enunciat equival a «aquel·les condicions que són necessàries a tot acte locucionari perquè la força illocucionària de l'enunciat equivalgui a la realització d'un acte determinat». En analitzar, per exemple, la frase (1), veurem que pressuposa, entre d'altres, els següents fets:

- (i) que l'oient (*locutionary target* en la terminologia de Fillmore) entén el català; que el parlant (*locutionary source*) creu que l'oient és capaç de realitzar l'acció que se li ordena que (i) no es pronuncia en broma o en una comèdia; ...etc.,
- (ii) que tant l'oient com el parlant creuen en l'existència d'una sola porta —fet determinat per la presència de l'article definit—,⁶
- (iii) que la porta és tancada —fet determinat pel verb «obrir».

Si alguna de les pressuposicions (i/iii) no es compleix en el moment de pronunciar-se la frase (1), l'acte locucionari —és a dir: la pronunciació de (1)— no equivaldrà mai a la realització de l'acció d'ordenar, no serà una ordre. Un aspecte interessant i important de les pressuposicions —ja que és útil per a detectar-les— és que, com assenyala el mateix Fillmore, no es veuen afectades per la negació. És a dir, si en lloc de pronunciar la frase (1), pronunciem la frase (3)

(3) *No obris la porta!*

les pressuposicions (i/iii) es mantenen inalterades.

Dels tipus de pressuposicions esmentades a (i/iii), Fillmore⁷ només considera que són lingüísticament rellevants les esmentades a (ii/iii), és a dir, les que estan lligades a determinats fets de l'estructura gramatical de l'enunciat (l'article definit i el verb «obrir» en el meu exemple). Aquesta distinció entre pressuposicions lingüísticament rellevants i no rellevants queda més explícita en un article de E. L. Keenan⁸ on es distingeix entre «noció lògica de pressuposició» i «noció pragmàtica de pressuposició», definint-se ambdues nocions de la manera següent:

1. Pressuposició lògica. Una frase F pressuposa lògicament una frase F' si F implica lògicament F' i la negació de F (no F) implica també lògicament F'.^{8bis}

6. G. FREGE, *Über Sinn und Bedeutung* (1892), publicat en castellà dins *Estudios sobre semántica* (Barcelona, 1971), on afirma que qualsevol nom propi «pressuposa una referència» i que «la referència d'un nom propi és el mateix objecte que designem amb el nom propi». Les dues citacions són de *Sobre sentido y referencia*, ps. 57 i 55, respectivament.

Per a una explicació clara de la noció de pressuposició al camp de la filosofia, vegeu R. GARNER, *Presupposition in Philosophy and Linguistics*, dins Ch. J. FILLMORE & D. T. LANGENDOEN, *op. cit.*, ps. 23-42.

7. Ch. J. FILLMORE, *Verbs of Judging*, dins FILLMORE & LANGENDOEN, *op. cit.*, p. 277.

8. E. L. KEENAN, *Two Kinds of Presupposition in Natural Language*, dins Ch. J. FILLMORE & D. T. LANGENDOEN, *op. cit.*, ps. 45-52.

8 bis. Cf. KEENAN, *op. cit.*, p. 45. Val a dir que aquesta definició, treta del context en què apareix, pot produir certes confusions. És especialment pertorbador el fet que sembli que només les frases que tenen un valor de veritat (V/F) poden pressuposar d'altres frases. Si fos així, aleshores la frase (1) no podria pressuposar la frase *La porta és tancada*, ja que (1), com totes les frases performatives, no pot ser ni veritable ni falsa. Més que de valor de veritat d'una frase hauríem de parlar del que els anglesos anomenen *a non sense* (un absurd). D'aquesta manera definiríem la relació «x pressuposa y» dient que la veritat de y és una pre-condició perquè x no sigui una frase absurda (*a non sense*).

2. Pressuposició pragmàtica. L'enunciat d'una frase pressuposa pragmàticament que el seu context és apropiat.

2. Aspectes pressuposicionals de la complementació

El que m'interessa de remarcar en aquest treball no són les pressuposicions en general, sinó les pressuposicions que, en relació amb la frase completiva, trobem en les frases complexes. Fixem-nos que Keenan defineix la pressuposició com una relació entre dues frases x i y , on el valor de veritat de y és inalterable (sempre V[eritat]) i és una condició necessària perquè x sigui veritable o falsa, és a dir, per a la bona realització de l'acte locucionari. Fixem-nos també que x pot ser una frase complexa, (5) per exemple:

- (5) *Lamento que faci mal temps avui que heu vingut per banyar-vos*

i que y pot ser una part de x , concretament una frase completiva (la frase (6) en el nostre exemple):

- (6) *Avui fa mal temps*

Per tant, determinats verbs situats en determinades construccions sintàctiques (com a verbs principals de frases complexes) pressuposen (o fan que el parlant pressuposi) la veritat de la frase completiva. Si apliquem, per exemple, la prova de la negació a (5), és a dir, si construïm la frase (7), veurem com (6) continua essent veritable:

- (7) *No lamento que faci mal temps avui que heu vingut per banyar-vos*

El verb «lamentar», analitzat sintàcticament com a verb que porta un subjecte [+humà] i un objecte [+abstracte] (= frase) exigeix que el parlant pressuposi la frase subordinada. Aquest tipus de verbs, que anomenaré «factius» seguint la terminologia introduïda per C. i P. Kiparsky,⁹ formen part d'una classe semàntica de verbs.¹⁰ D'entre els verbs que admeten una completiva hem de distingir, per tant, els factius dels no factius.

2.1. Mons possibles

Els verbs factius plantegen, però, un petit problema en relació amb les pressuposicions, i amb la noció de «món possible», presa pels lingüistes dels treballs de lògica modal, especialment els de Hintikka.¹¹ Fixem-nos en les frases (8-10):

- (8) *Si hagués fet mal temps ho hauria lamentat molt*

- (9) *Vaig somniar que jo era la Brigitte Bardot i que no me n'adonava*

- (10) *Lamentaré que plougui*

El verb «lamentar», com he dit a l'apartat precedent, és un verb factiu. La seva utilització com a verb principal d'una frase complexa obliga el parlant a creure en la veritat de la frase completiva. A (8), la frase objecte directe de «lamentar», substituïda pel pronom «ho» a l'estructura superficial, és (11); a (9), el verb principal de la segona clàusula coordinada és «adonar-se», que

9. C. & P. KIPARSKY, *Fact*, dins D. D. STEINBERG & L. A. JAKOBVITS, *op. cit.*, ps. 345-369.

10. Classe, en tant que prenguem la pressuposició com a propietat definitòria.

11. J. HINTIKKA, *A Program and Set of Concepts for Philosophical Logic*, «The Monist», 51 (1967).

també és factiu, i l'objecte directe¹² d'aquest verb és el pronom «en», que substitueix la frase (12); a (10), l'objecte directe del verb «lamentar» és la frase (13):

- (11) *que hagués fet mal temps*
- (12) *que jo era la Brigitte Bardot*
- (13) *que plogui*

El problema que es planteja és el següent. Si (11), (12) i (13) són complements de verbs factius, aleshores són frases la veritat de les quals és pressuposada pel parlant. Ara bé, de seguida ens adonarem que en utilitzar (8), (9) i (10), contràriament al que seria d'esperar atenent el caràcter factiu de «lamentar» i «adonar-se», el parlant creu en la falsedat de (11), (12) i (13). J. L. Morgan,¹³ utilitzant els conceptes de «món possible» i de «verbs creadors de mons» —conceptes introduïts per primera vegada en els estudis de lingüística per G. Lakoff—,¹⁴ intenta solucionar l'aparent contradicció pressuposicional d'aquestes frases de la manera següent: els elements pertorbadors, almenys aparentment, són els següents:

- a (8), el condicional *si*;
- a (9), el verb *somniar*;
- a (10), el temps del verb *lamentar* (futur).

Aquests elements, que anomenarem amb Morgan¹⁵ «elements contrafactuals», en combinar-se amb un verb factiu produeixen una falsa contradicció: en virtut del caràcter factiu del verb, el complement és pressuposat com a veritable, i en virtut de l'element contrafactual, com a fals. Ara bé, si considerem, com proposa Morgan,¹⁶ que certs predicats (o verbs) introdueixen un món distint del món en què es realitza l'acte locucionari i que, per tant, a vegades un enunciat lingüístic es refereix a dos mons distints —el de l'acte locucionari introduït pel verb performatiu de dicció i el que introdueix el «verb creador de món»—, el problema desapareix: les pressuposicions ho són en el món creat per l'element contrafactual. És a dir, a la frase (9), que repeteixo aquí per fer-ne més fàcil la lectura:

- (9) *Vaig somniar que jo era la Brigitte Bardot i que no me n'adonava*

el verb *somniar* introdueix el món del somni, distint del món en què es produeix l'acte locucionari, i les pressuposicions exigides per *adonar* —és a dir, *que jo era la Brigitte Bardot*— es mantenen inalterades en aquest nou món. La contradicció pressuposicional deixa, per tant, de representar un problema.

12. S'hauria de discutir la validesa de la meua afirmació: el sintagma que depèn d'*adonar-se* porta, de fet, una preposició *de* al davant —per això pronominalitza en *en*— i, per tant, s'hauria de considerar com un sintagma preposicional dependent del verb. En aquest aspecte, però, res no canviaria: els fets que jo assenyalo serien els mateixos. He preferit, per tant, simplificar l'anàlisi i acceptar la hipòtesi dels transformacionalistes, com és ara Lakoff i Ross, que no fan diferència entre SN i SPrep.

13. J. L. MORGAN, *On the Treatment of Presupposition in Transformational Grammar*, dins *Papers from the Fifth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (Chicago, 1969), ps. 167-177.

14. G. LAKOFF, *Counterparts, or the Problem of Reference in Transformational Grammar* (Bloomington, Indiana, 1968).

15. J. L. MORGAN, *op. cit.*, p. 168.

16. J. L. MORGAN, *op. cit.*, p. 170.

3. Altres tipus de verbs atenent les «relacions lògiques» existents entre la frase principal i la completiva

Fins ara hem constatat l'existència de dues classes de verbs: *factius/no factius*. En aquest apartat voldria analitzar els possibles tipus de verbs *no factius*. Si estudiem amb atenció les frases (14-19), en les versions (a) i (b) —afirmativa i negativa, respectivament—, i les comparem amb les frases (5) i (7) —que repeteixo aquí per a més comoditat:

- (5) *Lamento que faci mal temps avui que heu vingut per banyar-vos*
- (7) *No lamento que faci mal temps avui que heu vingut per banyar-vos*
- (14) a. *He aconseguit que el professor m'aprové*
b. *No he aconseguit que el professor m'aprové*
- (15) a. *He evitat que el meu fill es posés malalt*
b. *No he evitat que el meu fill es posés malalt*
- (16) a. *En Joan ha fet que la Maria s'enfadés*
b. *En Joan no ha fet que la Maria s'enfadés*
- (17) a. *La pluja va dissuadir la Maria d'anar d'excursió*
b. *La pluja no va dissuadir la Maria d'anar d'excursió*
- (18) a. *La Maria pot caminar*
b. *La Maria no pot caminar*
- (19) a. *La Maria va dubtar d'anar-hi*
b. *La Maria no va dubtar d'anar-hi*

de seguida ens adonarem que mentre el verb «lamentar» exigeix que el parlant pressuposi la frase completiva (és a dir, que la completiva és veritable tant a (5) com a (7)), en tots els altres casos les condicions necessàries per a poder parlar de pressuposició no es donen (la veritat de la completiva no és una pre-condició per a la veritat o falsedat de la principal). Examinem aquests casos més atentament.

3.1. Considerem, en primer lloc, el verb «aconseguir». Òbviament, les frases (20 a-b) són agramaticals:

- (20) *a. *He aconseguit que el professor m'aprové, però no he aprovat*
*b. *No he aconseguit que el professor m'aprové, però he aprovat*

Aquestes dues frases no són gramaticals perquè contenen una contradicció: a (20a), el verb «aconseguir» de la primera clàusula de la coordinació exigeix que el parlant cregui en la veritat de la completiva que, per altra banda, és afirmada com a falsa en la segona clàusula de la coordinació. A (20b), el verb «aconseguir» negatiu exigeix que el parlant cregui en la falsedat de la completiva de la primera clàusula de la coordinació i, en canvi, el mateix parlant afirma la veritat de la completiva en la segona clàusula de la coordinació. El verb «aconseguir», per tant, no és un verb *factiu*. Seguint —com en tot aquest apartat— els treballs de L. R. Horn¹⁷ i, especialment, de L. Karttunen,¹⁸ anomenaré aquest tipus de verbs «implicatius dobles».

17. L. R. HORN, *A Presuppositional Analysis of «only» and «even»* dins *Papers from the Fifth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (Chicago, 1969), ps. 98-107.

18. L. KARTTUNEN, *The Logic of English Predicate Complement Constructions* (Bloomington, Indiana, 1971).

3.2. Examinem, ara, el verb «evitar». Aquest verb, utilitzat en una frase complexa com a verb principal, exigeix que el parlant cregui que la completiva és falsa si és utilitzat afirmativament, i que és veritable si és utilitzat negativament. Això es demostra per la agramaticalitat de les frases (21 a-b):

- (21) *a. *He evitat que el meu fill es posés malalt, però s'hi ha posat*
 *b. *No he evitat que el meu fill es posés malalt i no s'hi ha posat*

La agramaticalitat d'aquestes dues frases és deguda a la contradicció existent entre el que s'afirma a la segona clàusula de la coordinació i el valor de veritat que, en relació amb la seva completiva, exigeix el verb principal de la primera clàusula de la coordinació. Anomenaré aquests verbs «implicatius dobles negatius».¹⁹

3.3. El cas de «fer». Si examinem les frases (22 a-c) i les comparem amb les frases (16 a-b):

- (22) *a. *En Joan ha fet que la Maria s'enfadés, però ella no s'ha enfadat*
 b. *En Joan no ha fet que la Maria s'enfadés, però ella s'ha enfadat*
 c. *En Joan no ha fet que la Maria s'enfadés i ella no s'ha enfadat*

veurem que el verb «fer» (o «causar», «obligar», «forçar», etc.) exigeix, si és utilitzat afirmativament, que el parlant cregui en la veritat de la completiva (per això és agramatical (22 a)) i que, en canvi, si és utilitzat negativament, no exigeix que el parlant cregui ni en la veritat ni en la falsedat de la completiva (per això (22 b) i (22 c) són gramaticals). Anomenaré aquests verbs «implicatius simples 1», ja que el valor de veritat de la completiva només és determinat pel verb de la principal si aquest és afirmatiu.

3.4. Examinem ara el cas de «dissuadir». Una anàlisi atenta de les frases (23 a-b) i (24 a-b):

- (23) a. *La pluja va dissuadir la Maria d'anar d'excursió i per això es va quedar a casa*
 *b. *La pluja va dissuadir la Maria d'anar d'excursió i per això hi va anar*
 (24) a. *La pluja no va dissuadir la Maria d'anar d'excursió i ella hi va anar*
 b. *La pluja no va dissuadir la Maria d'anar d'excursió, però ella no va anar-hi*

ens demostrarà que si el verb principal d'una frase complexa és «dissuadir» i és afirmatiu, el parlant està obligat a creure en la falsedat de la completiva i, en canvi, que si és negatiu, el parlant no està obligat ni a creure en la veritat ni en la falsedat de la completiva. Anomenaré aquests verbs «implicatius simples negatius 1».

3.5. Considerem, ara, les frases (18 a-b), (32 a-b) i (33 a-b), el verb principal de les quals és «poder»:

- (32) a. *La Maria pot caminar i camina*
 b. *La Maria pot caminar, però no camina*

19. L'adjectiu «doble» és necessari per a distingir aquests verbs de, per exemple, *fer*, que només implica la veritat del complement si és afirmatiu. Vegeu l'apartat 3.3.

- (33) *a. *La Maria no pot caminar i camina*
 b. *La Maria no pot caminar i no camina*

D'aquestes frases, en podem deduir els següents fets, en relació amb el verb «poder»: si la frase en què apareix «poder» és afirmativa, el parlant no està obligat a creure ni en la veritat ni en la falsedat de la completiva (gramaticalitat de (32 a-b)); si la frase en què apareix «poder» és negativa, el parlant està obligat a creure en la falsedat de la completiva (per això la frase (33 a) és agramatical). Podríem anomenar aquests verbs «implicatius simples 2».

3.6 Una última classe de verbs podria ser la que exemplifiquem amb «dubtar».²⁰ Si analitzem les frases (34) i (35), en versió afirmativa (a) i negativa (b):

- (34) a. *La Maria va dubtar d'anar-hi i a la fi es va quedar*
 b. *La Maria va dubtar d'anar-hi, però hi va anar*
 (35) *a. *La Maria no va dubtar d'anar-hi i a la fi es va quedar*
 b. *La Maria no va dubtar d'anar-hi i de seguida hi va anar*

ens adonarem que el verb «dubtar», si és utilitzat afirmativament, no exigeix que el parlant cregui ni en la veritat ni en la falsedat de la completiva, però si és utilitzat negativament, exigeix que el parlant cregui en la veritat de la completiva. Anomenaré aquests verbs «implicatius simples 2 negatius».

3.7. Resum de les dades

En el quadre (36)²¹ de la pàgina següent resumeixo els tipus de verbs analitzats fins ara. El verb «voler» pertany a la classe dels verbs que no exigeixen, tant si són utilitzats afirmativament com negativament, que el parlant cregui en la veritat o la falsedat de la completiva.²²

4. Possibles conseqüències d'aquestes relacions lògiques

4.1 La hipòtesi de C. i P. Kiparsky

C. i P. Kiparsky, a *Fact*, article publicat l'any 1968, van proposar la següent hipòtesi per a explicar les diferències entre els verbs factius i els no factius. Les frases (5) i (14 a), que repeteixo aquí:

- (5) *Lamento molt que faci mal temps avui que heu vingut per banyar-vos*
 (14a) *He aconseguit que el professor m'aprovés*

20. Agafo aquí el verb *dubtar* en una de les seves possibles accepcions: concretament la que exigeix que el subjecte de la frase completiva coincideixi amb el subjecte de la frase principal. No es tracta, per tant, de *dubtar (de) que F*, sinó de *dubtar de F + infinitiu*. En el primer cas, la frase completiva es refereix a un fet, i en el darrer, a una acció a realitzar pel subjecte de *dubtar*. Seria el *dubtar* que Fabra defineix com «estar en dubte» (p. 642 del *Diccionari*) i que exemplifica amb la frase *No sé si anar-hi o no anar-hi: estic en dubte, encara*. Obviament, *estic en dubte* equival a *dubto d'anar-hi o dubto si anar-hi o no*.

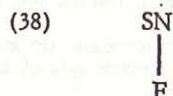
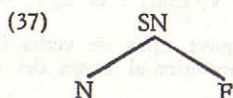
21. L. KARTUNEEN, *op. cit.*, p. 22. El signe + equival a V(eritat) i el signe — a F(alsedat).

22. És interessant de constatar la relació existent entre aquest tipus de verbs i els verbs que exigeixen que el temps de la frase completiva sigui posterior al temps del verb de la principal.

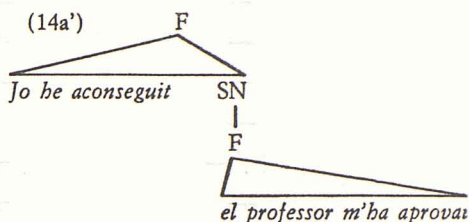
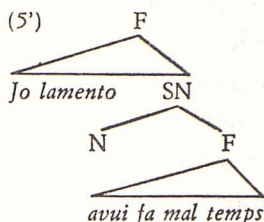
<i>classe</i>	<i>verb principal</i>	<i>verb subordinat</i>	<i>exemple</i>
factiu	+	+	lamentar
	—	+	
implicatiu doble	+	+	aconseguir
	—	—	
implicatiu doble negatiu	+	—	evitar
	—	+	
implicatiu simple 1	+	+	fer
	—	+ / —	
implicatiu simple 1 negatiu	+	—	dissuadir
	—	+ / —	
implicatiu simple 2	+	+ / —	poder
	—	—	
implicatiu simple 2 negatiu	+	+ / —	dubtar
	—	+	
	+	+ / —	voler
—	—	+ / —	

porten, respectivament, un verb factiu i un verb implicatiu doble com a verb principal. Semànticament, (5) es diferencia de (15a) pel fet que a (5) el parlant pressuposa la veritat de la frase completiva, i, en canvi, a (14a), no. Això es demostra convertint ambdues frases en negatives: a la negativa de (5), el parlant continua creient en la veritat de la completiva, i a la negativa de (14a), el parlant es veu obligat a creure en la falsedat de la completiva. Aquestes diferències semàntiques, segons els Kiparsky, tenen un correlatiu sintàctic: «La hipòtesi que nosaltres voldríem introduir és que les pressuposicions de les completives es reflecteixen en la seva estructura sintàctica» (C. i P. KIPARSKY, *op. cit.*, p. 355).

Aquesta diferència sintàctica dels complements pressuposats i no pressuposats seria especificada pel fet que el complement d'un verb factiu tindria una estructura subjacent del tipus representat a (37) i el complement d'un verb no factiu tindria una estructura subjacent del tipus representat a (38):

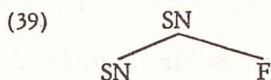
Això vol dir que l'estructura subjacent a la frase (5) s'hauria de representar com a (5') i la de (14a) com a (14a'):

i que la interpretació semàntica de (5) i (14a), que inclou, recordem-ho, la caracterització de les relacions lògiques existents entre la frase principal i la completiva, seria especificada per la distinta estructura de cada complement.

C. i P. Kiparsky varen defensar aquesta hipòtesi atenent fonamentalment els següents fets:

- (A) Una frase completiva d'un verb factiu no admet l'aplicació de transformacions de moviment —per exemple *T-transport de la negació* i *T-elevació del subjecte de la subordinada*. Una frase amb un verb no factiu, en canvi, admet l'aplicació d'aquest tipus de transformacions (encara que no hi obliga).
- (B) Una frase amb un verb factiu no admet l'aplicació de transformacions d'inserció²³ —els Kiparsky citen especialment les transformacions d'inserció del subjuntiu²⁴ i la transformació de concordança de temps (*consecutio temporum*).²⁵
- (C) Existeix un universal lingüístic que impedeix l'aplicació de tot tipus de transformacions de moviment sobre estructures del tipus representat a (39):

—la *Complex NP Constraint*— l'existència del qual ha estat demostrada clarament per J. R. Ross.²⁶

Una possible explicació dels fets enumerats a (A) consistiria a donar als complements de verbs factius l'estructura esmentada a (37): aleshores s'aplicaria la *Complex NP Constraint* i les transformacions de moviment quedarien immediatament blocades. Els fets de (B), tot i que no serveixen per a demostrar la hipòtesi dels Kiparsky, com ells mateixos admeten, com a mínim asseynalen més clarament les diferències entre completives de verbs factius i completives de verbs no factius.

El raonament dels dos lingüistes americans em sembla, a nivell teòric, irreprouxable. El que ja no em sembla tan correcte són les dades sobre les quals pretenen basar-se. Fixem-nos en el quadre (40), que resumeix les dades fonamentals en què es basen els Kiparsky:

23. Anomeno «transformació d'inserció» totes aquelles operacions que introdueixen un nou element a una cadena limitada per fronteres de frase.

24. C. & P. KIPARSKY, *op. cit.*, p. 359.

25. C. & P. KIPARSKY, *op. cit.*, p. 359.

26. J. R. ROSS, *Constraints on Variables in Syntax* (Bloomington, Indiana, 1967).

+	—	pressuposició
—	+	implicació
+	—	indicatiu
—	+	subjuntiu
+ / —	+	consecutiu
—	+	transport de la negació
—	+	elevació del sub- jecte de la subor- dinada
$\begin{array}{c} \text{SN} \\ \swarrow \quad \searrow \\ \text{N} \quad \text{F} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{SN} \\ \\ \text{F} \end{array}$	estructura de la completiva

i examinem les frases (41a-b), (42a-c), (43a-b), (44) i (45):

- (41) a. *Sabia que ell era més fort que jo i no el vaig insultar*
 b. *El sabia més fort que jo i no el vaig insultar*
- (42) a. *Lamento que avui plogui*
 *b. *Lamento que avui plou*
 c. *No lamento que avui plogui*
 *d. *No lamento que avui plou*
 e. *Lamento que ahir ploqués*
- (43) a. *Vaig oblidar que aquella pel·lícula no m'havia agradat i per això vaig tornar a veure-la*
 b. *No vaig oblidar que aquella pel·lícula no m'havia agradat i per això no vaig tornar a veure-la*
 *c. *No vaig oblidar que aquella pel·lícula no m'agradarà i per això*
 { *no vaig tornar* } *a veure-la*
 { *no tornaré* }
 { *no torno* }
- (44) *No m'agradaria que diguessis res d'això al teu pare*
- (45) *No he begut gota de vi des de fa una setmana*

De les frases que acabo de donar es poden deduir certes dades que contradiuen el quadre (40) en què es basen els Kiparsky. La falsedat de (40) representa, crec, un argument prou sòlid per a rebutjar la hipòtesi que estic analitzant. En els propers apartats detallo una mica més aquesta crítica.

4.1.1. Un exemple de verb factiu que admet «T-elevació del subjecte de la subordinada»

En català existeix una transformació que permet relacionar les versions (a) i (b) de les frases (46) i (47):

- (46) a. *Sembla que en Nixon ha dimitit.*
 b. *En Nixon sembla haver dimitit*

- (47) a. *La nena mira com l'autobús marxa*
 b. *La nena mira marxar l'autobús*

En aquest treball no pretenc demostrar l'existència d'aquesta transformació —que s'anomena «Elevació del subjecte de la subordinada»²⁷ ni de discutir-ne la naturalesa exacta.²⁸ L'única cosa que ens interessa saber és que es tracta d'una transformació de moviment. A (46), l'element mogut és el subjecte de la completiva que funciona com a objecte directe de «veure»; en el primer cas l'element mogut passa a ser el nou subjecte de la principal, i en el segon cas, el nou objecte directe; en ambdós casos la frase completiva —ja sense subjecte i, per tant, amb el verb sense poder concordar (per això és un infinitiu)— és traslladada a darrera del verb de la principal. Fets aquestes observacions sobre la transformació en qüestió, analitzem les frases (41a-b). El primer que hem de determinar és si «saber»²⁹ és un verb factiu o no. El segon, quina és la relació existent entre (41a) i (41b). Fixem-nos en les frases (48a-d):

- (48) a. *En Pere sap que el Barça ha guanyat*
 b. *En Pere no sap que el Barça ha guanyat*
 *c. *Jo no sé que el Barça ha guanyat*
 d. *Saps que el Barça ha guanyat?*

(48a) i (48b) —l'una afirmativa i l'altra negativa— obliguen el parlant a creure en la veritat de la completiva, és a dir, en la veritat de (49) i, per tant, «saber» pertany a la classe dels verbs factius.

- (49) *El Barça ha guanyat*

Una prova més del caràcter factiu de «saber» (en l'accepció que estem tractant) la donen les frases (48c) i (48d). La frase (48c) és, almenys per a mi, agramatical. Fixem-nos que a (48c) el parlant afirma, per una banda, que «no sap F», i per l'altra (en aquest cas a causa de la pressuposició) està obligat a creure que «F» és veritat. Immediatament es produeix una contradicció que provoca la agramaticalitat de la frase. Si en lloc de (48c) la frase fos (50):

- (50) *Tu no saps que el Barça ha guanyat*

la frase ja no seria contradictòria. En aquest darrer cas, el parlant afirma que «tu no saps F» i es veu obligat a creure en la veritat de «F», cosa absolutament possible. Fixem-nos també que si en lloc de (48c) o (50) la frase fos (51):

- (51) *Jo no sabia que el Barça havia guanyat*

tampoc no hi hauria contradicció. En aquest cas, perquè el temps de la pressuposició (present) i el temps a què refereix l'afirmació (passat) no coincideixen.³⁰

27. Tradueixo així el terme *Subject Raising*. Sovint s'anomena aquesta transformació *It-Replacement* o *Pronoun Replacement*.

28. Per a una discussió exhaustiva d'aquesta transformació, vegeu P. POSTAL, *On Raising* (Cambridge, Mass., 1974).

29. Agafo aquí una de les diverses accepcions de *saber*. Correspon al que Fabra defineix com «conèixer completament, tenir coneixença que (una cosa) és, s'ha esdevingut, per la informació que en tenim» (p. 1512 del *Diccionari*) i exemplifica amb la frase *No ha vingut, que jo (ho) sàpiga*. No té res a veure, per tant, l'accepció que jo prenc amb el *saber* com de les frases *Saber cantar és difícil* o *Jo sé cantar*.

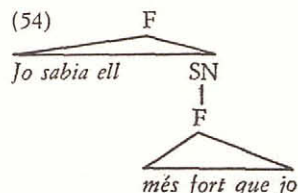
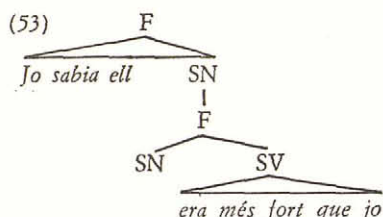
30. Fets que afavoreixen l'acceptació de la hipòtesi performativa exposada per Ross. Vegeu la nota 4.

Només acceptant que «saber» és un verb factiu es pot explicar la agramaticalitat de (48c) i la gramaticalitat de (50) i (51).

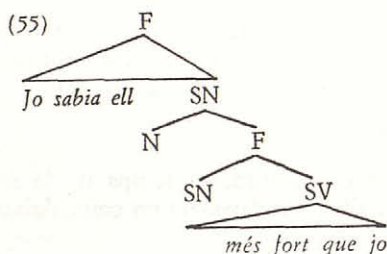
La frase (48d) també confirma el caràcter factiu de «saber». Sense voler detallar massa l'anàlisi d'aquest exemple, fixem-nos que només pot utilitzar-se si el parlant creu en la veritat de la completiva. La frase (52) és, per a mi, agramatical:

(52) **Jo no ho sé i per això et pregunto si saps que el Barça ha guanyat*

El caràcter factiu de «saber» em sembla que queda clar. La segona qüestió que ens hem de plantejar és determinar la relació existent entre les frases (41a) i (41b). Aquestes dues frases són sinònimes. Això ja ens indica que l'estructura subjacent —a un cert nivell com a mínim— d'ambdues frases ha de coincidir. El verb «saber» no pot dur un objecte directe [+ animat] (la frase *jo sé el nen* és totalment agramatical), i sí que pot dur, en canvi, un objecte directe [+ abstracte] (= frase). Sembla, per tant, que (41b) s'ha de fer derivar a partir de l'estructura subjacent de (41a). L'única manera de relacionar (41a) i (41b) és a través de T-elevació del subjecte de la subordinada. Si l'estructura de (41a) és representada com a (53), T-elevació del subjecte s'aplica sense cap mena de problemes i s'obté (54), estructura immediatament subjacent a (41b) —deixo de banda la segona part de la coordinació que apareix a (41):

Òbviament, el verb «ser» desapareix, ja que la seva única funció és la de relacionar un SN subjecte i un SV el predicat del qual és un adjectiu³¹ —el mateix passa a *Sembla que en Joan és alt* i *En Joan sembla alt*. Ara bé, si, adoptant la hipòtesi dels Kiparsky, l'estructura de (41a) es representa com a (55):

(41b)

aleshores o bé s'ha d'abandonar la *Complex NP Constraint* —l'existència de la qual sembla molt ben demostrada per Ross³² o bé la frase (41b) no es pot acceptar com a vàlida. Sembla clar, per tant, que com a mínim en aquest cas

31. Per a una justificació del tractament dels adjectius com a predicats, vegeu G. LAKOFF, *Irregularity in Syntax* (Nova York, 1971). És especialment interessant l'apèndix A, *Adjectives and Verbs*, ps. 115-133. — Per a una justificació d'aquesta hipòtesi aplicada al català, vegeu el meu article *Sintaxi abstracta i derivació: transitivitat «versus» intransitivitat en el català actual* (en premsa).

32. J. R. Ross, *op. cit.*, ps. 68-89.

—n'hi ha molts més—, es pot aplicar una transformació de moviment a elements pertanyents a una frase completiva d'un verb factiu. Això ens duu a rebutjar la hipòtesi dels Kiparsky.

4.1.2. Una altra transformació de moviment aplicable a completives de verbs factius: «T-incorporació de la negació»

En català cal una transformació per a explicar les frases (44) i (45). L'argumentació a favor de l'existència d'aquesta transformació —segueixo aquí a M. L. Rivero—³³ quedarà clara si es pot demostrar que (44) i (45) no poden obtenir-se aplicant T-transport de la negació³⁴ i que l'element negatiu d'ambdues frases depèn dels elements «res» i «gota de». Fixem-nos, per a demostrar que a (44) no s'ha aplicat T-transport de la negació que el verb «agradar» no admet l'aplicació d'aquesta transformació: les frases (56) i (57) no són sinònimes:

(56) *No m'ha agradat que vinguessis amb el teu cotxe*

(57) *M'ha agradat que no vinguessis amb el teu cotxe*

(56) pressuposa la frase (58) i (57) pressuposa (59):

(58) *Tu vas venir amb el teu cotxe*

(59) *Tu no vas venir amb el teu cotxe*

i, per tant, la interpretació semàntica de (56) —que inclou la pressuposició de (58)— i la de (57) —que inclou la pressuposició de (59)— són distintes. Si les dues frases en qüestió no són equivalents, aleshores tenen una estructura subjacent diferent. Això implica que (56) no pot obtenir-se a partir de (57) a través de T-trasllat de la negació i que, per tant, «agradar» és un verb que no admet l'aplicació d'aquesta transformació (a diferència de «voler», per exemple). Si agradar no admet T-transport de la negació aleshores la frase (44) no pot haver-se obtingut a partir de (60).

(60) *M'agradaria que no diguessis res d'això al teu pare*

L'única manera d'explicar (44) és o bé introduint la negació de l'estructura profunda negant «agradar», o bé aplicant alguna transformació distinta de T-trasllat de la negació.

Fixem-nos, a més, que els elements «res» i «gota de» exigeixen la presència d'un element negatiu: les frases (61) i (62) no són gramaticals:

(61) **M'agradaria que diguessis res d'això al teu pare*

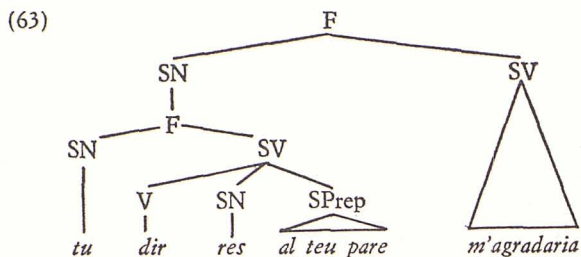
(62) **He begut gota de vi des de fa una setmana*

Aquest fet implica que l'element negatiu de (44) i (45) no pot ser introduït a l'estructura profunda, perquè en aquest cas hauria de ser opcional i (61) i (62) serien gramaticals. L'element negatiu de (44) i (45) només pot haver-se

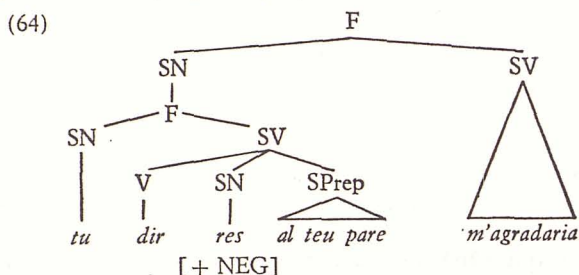
33. M. L. RIVERO, *Mood and Presupposition in Spanish*, «Foundations of Language», 7 (1971), ps. 316-7 i 331.

34. Aquesta transformació és la que ens permetria de convertir la frase *En Joan vol que no hi vagis* en *En Joan no vol que hi vagis*. Per a una justificació de la transformació, vegeu R. T. LAKOFF, *An Syntactic Argument for Negative Transportation*, dins *Papers from the Fifth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (Chicago, 1969), ps. 140-148.

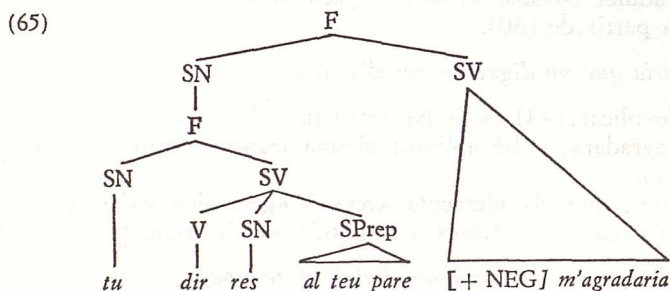
introduït a través d'una transformació governada per «res», «gota», etc. Una possible explicació del funcionament d'aquesta transformació pot ser la següent. L'estructura subjacent de la frase (44) podria ser (63):

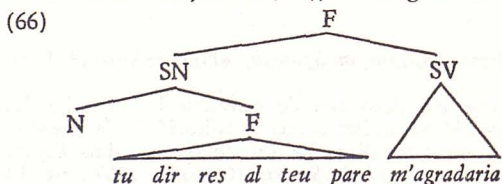
A aquesta estructura s'hi aplica una transformació —que he anomenat «incorporació de la negació» —que, en una primera etapa, introduiria obligatòriament l'element [+ negatiu] a la unitat lèxica «res» (o «gens», «gota de», etc.) convertint (63) en (64):

i que, en una segona etapa, traslladaria l'element NEG al SV de la frase principal convertint (64) en (65):

(65) és ja l'estructura immediatament subjacent a (44). Fixem-nos, però, que l'incorporació de la negació és una transformació de moviment —trasllada un element de la frase completiva a la frase principal— i que el verb «agradar» és un verb factiu. Si, adoptant la hipòtesi dels Kiparsky, en lloc de donar a (44) l'estructura subjacent (63), li assignéssim l'estructura (66):

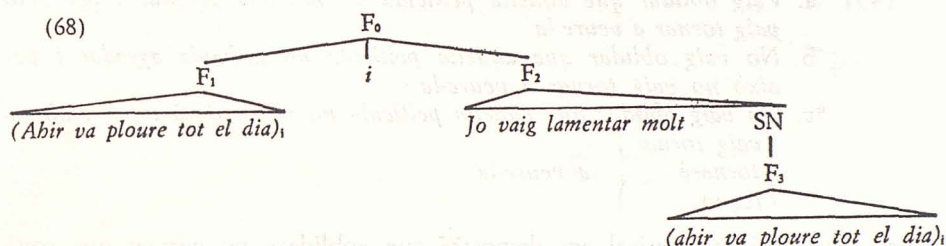
la *Complex NP Constraint* impediria l'obtenció de la frase (44): l'element NEG incorporat com a tret de «res» en la primera etapa de T-incorporació de NEG no podria, en la segona etapa d'aquesta transformació, moure's per a ser traslladat a la frase principal. Els fets, però, ens demostren que aquest trasllat ha de ser possible i que, per tant, la completiva de (44) no pot tenir l'estructura que els Kiparsky li assignarien.

4.1.3. D'altres llacunes de la hipòtesi dels Kiparsky

A l'apartat (4.1) he dit que els Kiparsky fonamenten la seva hipòtesi en el fet que les frases el verb principal de les quals és factiu no admeten l'aplicació de qualsevol tipus de transformacions de moviment i que, a més, la reforcen dient que el caràcter factiu de certs verbs representa «una barrera en contra de l'aplicació de transformacions d'inserció», especialment T-inserció del subjuntiu i T-concordança de temps. A (4.1.1.) i (4.1.2.) he presentat contraexemples a la hipòtesi dels Kiparsky relacionats amb el fet que certs verbs factius admeten l'aplicació de transformacions de moviment. En aquest apartat voldria, bé que molt breument, falsejar la segona part de les dades en què es basen els Kiparsky. Que les frases completives de subjuntiu s'han d'obtenir mitjançant una transformació d'inserció del subjuntiu i que aquesta transformació s'aplica a un nivell força superficial ens ho demostra la frase (67):

(67) *Ahir va ploure tot el dia i ho vaig lamentar molt*

Aquesta frase és perfectament gramatical. El pronom «ho», que realitza la funció d'objecte directe de la segona clàusula de la coordinació, substitueix una frase correferencial (amb idèntica referència) amb la primera clàusula de la coordinació. S'ha aplicat, per tant, una transformació de pronominalització. L'estructura subjacent de (67) ha de ser, per tant, quelcom molt semblant a (68) —on els subíndexs indiquen la correferencialitat:

A (68) la frase completiva de F_2 —això és, F_3 — no porta encara el subjuntiu exigut per «lamentar» (les frases completives de «lamentar» sense subjuntiu —com ho demostren (42b) i (42d)— no són gramaticals). Com que F_1 i F_3 són correferencials s'aplica la pronominalització que converteix F_3 en «ho». Què passaria, però, si el subjuntiu s'introduís ja a l'estructura profunda? En aquest cas F_1 i F_3 no serien correferencials (l'una aniria en indicatiu i l'altra en subjuntiu i, per tant, serien dues estructures distintes) i la pronominalització quedaria blocada, amb la qual cosa la frase (67) seria eliminada del conjunt de frases gramaticals del català. Només introduint el subjuntiu a un nivell relativament superficial —com a mínim després de T-pronominalització— podem explicar la frase (67). Accepto, per tant, l'afirmació dels Kiparsky quan consideren que

la transformació que introdueix el subjuntiu és una transformació d'inserció.

El punt capital de la meua argumentació, però, és el següent: els dos lingüistes americans afirmen que la transformació que estem discutint no s'aplica mai (almenys en alemany, afegeixen ells) si la frase completiva depèn d'un verb factiu. Això equival a dir que no hi ha frases completives en subjuntiu dependents de verbs com «lamentar», «saber», etc. Només cal fixar-se en les frases (42a-e) de la pàgina 18 per veure que aquesta afirmació dels Kiparsky (almenys en relació amb el català, afegeixo jo) és falsa: (42a) és gramatical i (42b) no ho és:

- (42) a. *Lamento que avui plogui*
*b. *Lamento que avui plou*

El caràcter factiu de certs verbs no representa, per tant, «una barrera» en contra de l'aplicació de la transformació d'inserció del subjuntiu.

Passem ara a la «consecutio temporum». Com tothom sap, aquest fenomen consisteix en el fet que a certes frases complexes (és a dir, amb dos verbs) hi ha d'haver una certa relació entre el temps del verb de la principal i el de la completiva. Per exemple, el verb «voler» exigeix que el temps de la completiva sigui posterior al seu propi temps (per això (69) és agramatical) i el verb «sentir» exigeix que el temps de la frase completiva sigui el mateix que el seu propi temps —com ho demostra la agramaticalitat de (70):

- (69) **Vull que la Maria vingui*
(70) **Sento que la Maria cantarà*

Els Kiparsky afirmen que només hi ha verbs d'aquest tipus dintre la classe dels no factius i que aquest fet reforça, encara més, la seva hipòtesi. Trobant un verb factiu que exigeixi certa *consecutio* podré refutar aquesta afirmació. Fixem-nos en la frase (43) en les versions (a), afirmativa, (b), negativa i (c), agramatical (repeteix aquí les frases que he donat abans):

- (43) a. *Vaig oblidar que aquella pel·lícula no m'havia agradat i per això vaig tornar a veure-la*
b. *No vaig oblidar que aquella pel·lícula no m'havia agradat i per això no vaig tornar a veure-la*
*c. *No vaig oblidar que aquella pel·lícula no m'agradarà i per això no*
 $\left. \begin{array}{l} \text{vaig tornar} \\ \text{tornaré} \\ \text{torno} \end{array} \right\} \text{ a veure-la}$

Que (43c) sigui agramatical ens demostra que «oblidar» no permet una completiva el temps de la qual sigui posterior al seu propi temps. Que (43a) i (43b) impliquin, ambdues, la frase (71):

- (71) *Aquella pel·lícula no m'havia agradat*

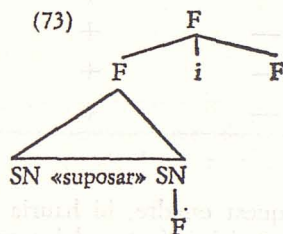
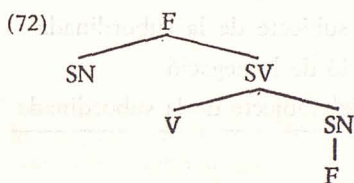
ens demostra que «agradar» és un verb factiu. Resulta aleshores que hi ha un verb factiu que exigeix que es mantinguin certes relacions de temps entre el verb principal i el verb de la completiva. L'afirmació dels Kiparsky, per tant, és falsa.

4.2. La hipòtesi de M. L. Rivero

A l'apartat precedent he presentat i discutit una hipòtesi sobre l'estructura de les frases completives. Aquesta hipòtesi hem vist que s'ha de rebutjar pel fet que les dades sobre les quals es fonamenta no sols són errònies, sinó que en certs casos són contràries a la mateixa hipòtesi. En aquest apartat voldria discutir una alternativa a la hipòtesi dels Kiparsky presentada, seguint J. L. Morgan,³⁵ per M. L. Rivero en un article dedicat al castellà: *Mood and presupposition in Spanish*. M. L. Rivero intenta demostrar que «certes pressuposicions fetes pels parlants sobre el valor de veritat de certs complements afecten, a més de la forma d'aquests complements, l'aplicabilitat de certes transformacions (per exemple, Elisió del subjecte de la subordinada, Incorporació de la negació, Transport de la negació i Elevació del subjecte de la subordinada), i també certes restriccions, com, per exemple, les restriccions de temps».³⁶

En certs aspectes, per tant, la posició de la Rivero coincideix amb la dels Kiparsky —concretament en el fet de considerar que les pressuposicions determinen l'estructura subjacent dels complements—, però difereix considerablement dels dos lingüistes americans en l'estructura subjacent que assigna a aquests complements: «La nostra conclusió és que aquestes pressuposicions s'expliquen millor mitjançant l'estructura subjacent atribuïda a la pròpia frase completiva. Les completives que impliquen una pressuposició positiva respecte del seu valor de veritat no estan incrustades a l'estructura subjacent de la frase matriu de l'estructura superficial, sinó que funcionen com a coordinades i, potser, haurien de ser considerades com a completives d'un verb abstracte de suposició situat a l'esquerra del verb performatiu.»³⁷

Les frases completives no pressuposades, en canvi, sí que estarien incrustades a l'estructura profunda de la frase matriu. És a dir: una frase completiva no pressuposada apareixeria en una estructura representable a (72) i una frase completiva pressuposada apareixeria en una estructura representable a (73), on el nus F encerclat representa la completiva:

4.2.1. L'argumentació de la Rivero

En el seu treball, M. L. Rivero comença presentant una sèrie de verbs castellans —que jo traduiré al català, ja que els fenòmens que descriu són idèntics— que admeten dur una completiva o bé en indicatiu o bé en subjuntiu. D'aquests verbs, uns (d'ara endavant V1) admeten aquesta dualitat modal tant si són afirmatius com si són negatius, com ho demostren les frases (74a-b) i (75a-b):

35. J. L. MORGAN, *op. cit.*, p. 174.

36. M. L. RIVERO, *op. cit.*, p. 305.

37. M. L. RIVERO, *op. cit.*, p. 306.

- (74) a. *En Pere nega que la Callas ha cantat al Liceu*
 b. *En Pere nega que la Callas hagi cantat al Liceu*
 (75) a. *Els caps del partit estan d'acord que ets un bon revolucionari*
 b. *Els caps del partit estan d'acord que siguis un bon revolucionari*

i d'altres només admeten la dualitat modal si són negatius. Aquest seria el cas dels verbs «creure» i «opinar» de les frases (76a-b) i (77a-b):

- (76) a. *El meu pare no creu que està plovent*
 b. *El meu pare no creu que estigui plovent*
 (77) a. *Els comunistes no opinen que és el temps de fer la revolució*
 b. *Els comunistes no opinen que sigui el temps de fer la revolució*

Anomenaré els verbs d'aquest tipus V2.

De les frases (74-77), la Rivero en dedueix el següent fet: *les frases completives en indicatiu són pressuposades com a veritables pel parlant, el qual, en canvi, adopta una actitud neutral respecte al valor de veritat de la completiva quan aquesta va en subjuntiu.*

Una vegada establerta aquesta generalització sobre la correlació existent entre pressuposició i modes de la completiva, la Rivero analitza el comportament transformacional de les completives i arriba a les conclusions resumides en el quadre (78), on el símbol + indica l'aplicabilitat, i el símbol — la inaplicabilitat, de certes transformacions:

(78)		
<i>indicatiu</i>	<i>subjuntiu</i>	<i>modes</i>
(73)	(72)	<i>tipus d'estructura</i>
Sí	No	pressuposició
—	+	T-transport de la negació
—	+	T-elisió del subjecte de la subordinada
—	+	T-incorporació de la negació
—	+	T-elevació del subjecte de la subordinada

Segons aquest quadre, hi hauria una correlació entre semàntica (pressuposició/no pressuposició), forma del complement (indicatiu/subjuntiu), i comportament transformacional (+/—), correlació que seria expressada ja a nivell d'estructura profunda per (72) i (73). Intentem, però, d'analitzar amb atenció l'argumentació de la Rivero.

4.2.2. Transport de la negació

Com ja he assenyalat a la nota 35, aquesta transformació és la que ens permetria obtenir la frase (79b) a partir de (79a):

- (79) a. *Vull que el teu fill no em molesti*
 b. *No vull que el teu fill em molesti*

Entre els verbs que admeten aquesta transformació hi ha el verb «creure». Tenint en compte aquesta transformació i les frases (80a-c):

- (80) a. *No crec que en Joan és alt*
 b. *No crec que en Joan sigui alt*
 c. *Crec que en Joan no és alt*

el que ens hem de preguntar és el següent: ¿(80a) i (80b) provenen ambdues de (80c) a través de T-transport de la negació? En el cas que la resposta sigui negativa, ¿és (80a) o (80b) la frase que prové de (80c)?

M. L. Rivero demostra,³⁸ encertadament em sembla, que és (80b) la frase que prové de (80c). L'argument que utilitza és el següent. Examinem les frases (81a-c):

- (81) *a. *El meu germà no creu que saps* $\left\{ \begin{array}{l} \text{gens de} \\ \text{gota de} \\ \text{un borrell de} \end{array} \right\}$ *francès*
 b. *El meu germà no creu que sàpigues* $\left\{ \begin{array}{l} \text{gens de} \\ \text{gota de} \\ \text{un borrell de} \end{array} \right\}$ *francès*
 c. *El meu germà creu que no saps* $\left\{ \begin{array}{l} \text{gens de} \\ \text{gota de} \\ \text{un borrell de} \end{array} \right\}$ *francès*

Les expressions «gens de», «gota de», «un borrell de», etc., només poden aparèixer en contextos negatius. L'estructura subjacent a (81b) i (81a) —agramatical aquesta— ha de ser forçosament la frase (81c). Si (81b) prové de (81c) per transport de la negació, aleshores el verb «creure», quan porta el complement en subjuntiu, admet T-transport. Si (81a) no és gramatical no pot provenir de (81c) i, per tant, el verb «creure», quan porta un complement en indicatiu, no admet l'aplicació de T-transport de la negació. En relació amb aquesta transformació, les dades de la Rivero resumides a (78) són correctes.

4.2.3. *L'elisió del subjecte de la subordinada*

Una segona regla que diferencia les completives d'indicatiu de les completives de subjuntiu és, segons M. L. Rivero,³⁹ la transformació que elideix el subjecte de la completiva quan coincideix amb certs SN de la principal. El problema és el següent: davant de les frases (82a-c):

- (82) a. *La Joana no creu que ha aprovat*
 b. *La Joana no creu que hagi aprovat*
 c. *La Joana no creu haver aprovat*

hem de decidir d'on prové (82c). Les possibilitats són les següents:

- (82a) $\longrightarrow$ (82c)
 (82b) $\longrightarrow$ (82c)
 $\left\{ \begin{array}{l} (82a) \\ (82b) \end{array} \right\} \longrightarrow (82c)$

38. M. L. RIVERO, *op. cit.*, ps. 308-312.

39. M. L. RIVERO, *op. cit.*, ps. 312-314.

Segons la Rivero, «les estructures el verb incrustat de les quals va en subjuntiu i les estructures que han passat per T-elisió del subjecte de la subordinada —això és: (82b) i (82c) en els nostres exemples— comparteixen una mateixa estructura subjacent; les estructures el verb incrustat de les quals va en indicatiu i essent el verb de la frase matriu negatiu —la frase (82a)— no es relacionen sintàcticament amb les dues estructures citades».⁴⁰

L'argumentació (?) de la Rivero és la següent: si ens fixem en les frases (83a-c):

- (83) *a. *La Maria no creu que ha begut gens de vi*
 b. *La Maria no creu que hagi begut gens de vi*
 c. *La Maria no creu haver begut gens de vi*

podrem afirmar que (82c) només pot provenir de (82b), ja que ambdues són gramaticals, mentre que (82a) no ho és. Generalitzant a partir d'aquestes dades, la Rivero conclou que només les frases en subjuntiu admeten l'aplicació de T-elisió del subjecte de la subordinada.

L'argument de la Rivero em sembla totalment incorrecte des d'un punt de vista metodològic. Fixem-nos que l'única cosa que demostra és que per a determinar de quina de dues estructures derivades (ED2 i ED2') prové una altra estructura derivada (ED3), n'hi ha prou sabent que una de les dues estructures és agramatical per a poder afirmar que ED3 prové de l'altra. Això, però, no demostra res, excepte que (83c) no pot provenir de (83a) pel fet que (83a) ja no és una frase obtenible, a través de T-transport de la negació, a partir de (84):

- (84) *La Maria creu que no ha begut gens de vi*

Explicar els fets de (82) a partir de (83) em sembla erroni, ja que la situació és distinta en cada cas.

Fixem-nos, a més, que la Rivero només tracta d'aquells casos en què s'ha hagut d'aplicar T-transport de la negació. Si agafem, però, frases on aquesta transformació no es pot aplicar —ni quan la completiva és d'indicatiu ni quan és de subjuntiu—, per exemple, les frases (85a-b):

- (85) a. *La Joana no creu que no ha aprovat*
 b. *La Joana no creu que no hagi aprovat*

o frases el verb principal de les quals és un V1 i, per tant, admet la dualitat modal sense, necessàriament, haver d'anar acompanyat d'un element negatiu —frases (86a-b):

- (86) a. *En Nixon nega que és culpable*
 b. *En Nixon nega que sigui culpable*

no podrem utilitzar l'argument de la Rivero a l'hora de decidir si les corresponents frases d'infinitiu, obtingudes amb l'aplicació de T-elisió del subjecte de la subordinada —frases (85c) i (86c)—, provenen de les versions (a) o de les versions (b) de (85) i (86):

- (85) c. *La Joana no creu no haver aprovat*
 (86) c. *En Nixon nega ser culpable*

40. M. L. RIVERO, *op. cit.*, p. 313.

L'argument de la Rivero, d'altra banda, no pot generalitzar-se a tot tipus de completives: en català són molt freqüents els verbs que exigeixen una completiva d'indicatiu —«demostrar», per exemple, com demostra la agramaticalitat de (87b) i la gramaticalitat de (87a)— i que, en canvi, admeten l'aplicació de T-elisió del subjecte de la subordinada —com ho demostra la frase (87c):

- (87) a. *Jo et demostraré que sóc més fort que tu*
 *b. *Jo et demostraré que sigui més fort que tu*
 c. *Jo et demostraré ser més fort que tu*

Si acceptéssim la hipòtesi de la Rivero ens veuríem obligats a construir una gramàtica en la qual es permetés l'aplicació de T-elisió del subjecte de la subordinada a frases complexes amb una completiva d'indicatiu si el verb és del tipus de «demostrar» i que, en canvi, no l'admetés si el verb és del tipus de V1 i V2. Aquesta gramàtica seria, em sembla, poc rendable.

El punt segon de (78), em sembla, per tant, indemostrat i presenta considerables desavantatges.

4.2.4. Incorporació de la negació

La Rivero suggereix que T-incorporació de la negació, ja esmentada a (4.1.1.), diferencia, també, les frases completives d'indicatiu de les frases completives de subjuntiu, ja que només aquestes últimes admeten l'aplicació d'aquesta transformació. Fixem-nos en les frases (88a-b):

- (88) a. *No confiava que diguessis res d'això al teu pare*
 *b. *No confiava que* $\left\{ \begin{array}{l} \text{deies} \\ \text{dius} \\ \text{diràs} \end{array} \right\}$ *res d'això al teu pare*

Si «confiar» no admet l'aplicació de T-transport de la negació i «res de» només pot aparèixer en contextos negatius, l'element «no» de (88) només pot haver-se obtingut a través de T-incorporació de la negació. Si (88b) no és gramatical és perquè aquesta transformació no pot aplicar-se a completives d'indicatiu.

Aparentment, el punt tercer de (78) queda demostrat. Hi ha, però, alguns problemes. Primer de tot: ¿com explicar la gramaticalitat de (88c)?:

- (88) c. *No confiava que diries res d'això al teu pare*

En segon lloc: ¿com es pot demostrar que el subjuntiu de (88a) és l'element que possibilita l'aplicació de T-incorporació de la negació? ¿No podria pensar-se que el subjuntiu s'introdueix després i a causa d'aquesta transformació? Només responnent a aquestes preguntes podríem determinar amb certesa si el punt tercer de (78) és correcte o no.

4.2.5. D'altres contraarguments a la hipòtesi de la Rivero

A l'apartat (4.1.1.) ja he parlat, en criticar la hipòtesi dels Kiparsky, de la possibilitat d'aplicar T-elevació del subjecte de la subordinada a complements de verbs factius. Aquesta possibilitat m'ha permès d'afirmar que les estructures que proposen els Kiparsky per a les frases completives pressuposades és incor-

recta. De la mateixa manera em permet, també, d'afirmar que és incorrecta la hipòtesi de M. L. Rivero. Fixem-nos que si la frase (41a) és representada amb l'estructura (73) seguint la hipòtesi de la Rivero, quedaria blocada l'aplicació de T-elevació del subjecte de la subordinada —(73) no presenta la descripció estructural de la transformació en qüestió— i, per tant, la frase (41b) no podria obtenir-se.

L'afirmació del punt quart de (78) és, per tant, decididament incorrecta.

Un altre fenomen, finalment, que ens demostra la inviabilitat de la hipòtesi de la Rivero fa referència al subjuntiu. A l'apartat (4.1.3) he presentat un argument a favor de la introducció del subjuntiu a través d'una transformació que s'aplica a un nivell força superficial. Segons la hipòtesi de la Rivero, en canvi, el subjuntiu és un element formal de les completives que es relaciona amb certs fets semàntics —pressuposició/no pressuposició— i determina el comportament transformacional dels complements —possibilitat/no possibilitat de les quatre transformacions especificades a (78). Segons aquesta hipòtesi, per tant, el subjuntiu s'ha d'haver introduït abans que aquestes quatre transformacions. Aquestes quatre transformacions són prèvies a la pronominalització i, òbviament, la hipòtesi que estic criticant comporta que el subjuntiu s'introdueixi abans de la pronominalització. La frase (67), però:

(67) *Abir va ploure tot el dia i ho vaig lamentar molt*

demostra clarament que el subjuntiu s'introdueix després de la pronominalització (vegeu l'apartat 4.1.3.). D'això podem concloure que el subjuntiu, contràriament al que creu M. L. Rivero, no condiciona —ni permetent, ni blocant— les quatre transformacions esmentades a (78): si encara no ha estat introduït, la seva funció en relació amb les transformacions que ens ocupen és inexistent.

Un cop criticades les hipòtesis dels Kiparsky i de la Rivero, podem passar, ara, a exposar, ràpidament, com una gramàtica transformacional pot explicar els fets semàntics —pressuposicions i implicacions— que les havien motivades.

5. *Un possible tractament de les relacions lògiques*

Als apartats (1) i (3) he assenyalat que certs verbs, quan actuen com a verbs principals d'una frase complexa, mantenen certes «relacions lògiques» amb la seva completiva. Per relació lògica m'he referit al fet que certs verbs exigeixen que el parlant adopti una determinada actitud respecte al valor de veritat de la completiva. Aquestes relacions lògiques defineixen distintes classes de verbs:

1. Factius
2. Implicatius
 - a. dobles
 - b. dobles negatius
 - c. simples 1
 - d. simples 1 negatius
 - e. simples 2
 - f. simples 2 negatius
3. Verbs sense implicacions

A l'apartat (4) he analitzat dos intents d'explicar la distinció entre verbs factius i verbs implicatius. Aquests dos intents tenen un punt de partida comú: la

hipòtesi de l'existència d'una correlació entre «relació lògica» i estructura sintàctica. Es distingeixen, però, per l'estructura sintàctica que assignen a les frases amb els dos tipus de verbs. Aquesta diferència és provocada per certs fets teòrics la importància dels quals és considerable: saber si la sèrie de proposicions implicades (equivalent al valor de veritat de la completiva) ha de tenir una representació a nivell d'estructura profunda⁴¹ o no. Òbviament, els Kiparsky adopten una actitud negativa respecte a aquesta pregunta i la Rivero una actitud positiva. Prescindint, ara, d'aquest fet, les dues hipòtesis tenen una altra cosa en comú: són fàcilment «falsejables», ja que es basen en dades que són, a més d'errònies, contradictòries amb les mateixes hipòtesis. En aquest apartat intentaré examinar, d'una manera molt programàtica, un possible camí per al tractament de les relacions lògiques.

5.1. Postulats de significat i regles d'inferència

L. Karttunen,⁴² en un article publicat l'any 1971, explica els fets de la manera següent. El tipus de relació lògica que els verbs principals poden mantenir amb la seva completiva és el següent:

1. L'afirmació del verb implica la veritat de la completiva
2. L'afirmació del verb implica la falsedat de la completiva
3. La negació del verb implica la falsedat de la completiva
4. La negació del verb implica la veritat de la completiva

Aquestes quatre possibles relacions lògiques poden entendre's com una mena de postulats de significat representables de la manera següent:

1. $v(F) \supset +F$ « $v(F)$ és una condició suficient per a $+F$ »
2. $v(F) \supset -F$ « $v(F)$ és una condició suficient per a $-F$ »
3. $\neg v(F) \supset -F$ « $\neg v(F)$ és una condició necessària per a $-F$ »
4. $\neg v(F) \supset +F$ « $\neg v(F)$ és una condició necessària per a $+F$ »

Cada verb —segons la classe a la qual pertany— porta associats algun d'aquests postulats de significat. Segons les classes de verbs esmentades als apartats (1), (2) i (3), poden trobar-se les següents combinacions:⁴³

$v(F) \supset +F$	fer	aconseguir
$\neg v(F) \supset -F$	poder	
$v(F) \supset -F$	dissuadir	evitar
$\neg v(F) \supset +F$	dubtar	

La interpretació semàntica de les frases complexes amb verbs principals dels sis tipus exemplificats en el quadre precedent dependria, aleshores, de determinades regles d'inferència. Per exemple, les frases (15a-b):

41. Utilitzo el terme d'estructura profunda amb un sentit distint del que té a les obres de Chomsky i de tots els que segueixen el corrent «semàntic interpretativista». Estructura profunda, per a mi, equival a estructura lògica, terme, aquest últim, utilitzat pels «semàntics generativistes».

42. L. KARTTUNEN, *op. cit.*, *passim*.

43. L. KARTTUNEN, *op. cit.*, p. 22.

- (15) a. *He evitat que el meu fill es posés malalt*
 b. *No he evitat que el meu fill es posés malalt*

porten com a verb principal «evitar». Aquest verb pertany a la classe dels implicatius dobles negatius i porta, per tant, associats els següents postulats de significat:

$$\text{evitar: } \left[\begin{array}{l} v(F) \supset -F \\ -v(F) \supset +F \end{array} \right]$$

La regla d'inferència del *modus ponens* ens permetria interpretar correctament les implicacions de (15a-b):

$$(15a) \quad \frac{v(F) \supset -F}{v(F)} \quad \dots \quad -F$$

$$(15b) \quad \frac{-v(F) \supset +F}{-v(F)} \quad \dots \quad +F$$

Fixem-nos que en aquesta solució la sèrie de proposicions implicades no és representada a l'estructura profunda d'una frase. En aquest sentit, la hipòtesi dels Kiparsky i la de L. Kartuneen coincideixen.

Un aspecte interessant dels postulats de significat i les regles d'inferència consisteix en el que L. Kartuneen anomena «cadena d'implicacions».⁴⁴ Fixem-nos en la frase (89):

- (89) *En Nixon no ha aconseguit evitar que el fiscal el fes dimitir*

(89) és una frase complexa amb distintes frases incrustades l'una dins de l'altra. Aquestes distintes incrustacions successives poden representar-se a (90):

- (90) *En Nixon no ha aconseguit* «*en Nixon evitar que*» «*el fiscal fes*» «*(en Nixon dimitir)*»₁

En utilitzar la frase (89) el parlant, crec, està obligat a creure que F_1 és falsa, que F_2 és veritable i que F_3 és també veritable. La frase (89) implica, per tant, les proposicions (91), (92) i (93):

- (91) *En Nixon no ha evitat que el fiscal el fes dimitir*
 (92) *El fiscal ha fet dimitir Nixon*
 (93) *En Nixon ha dimitit*

Fixem-nos que els postulats de significat i les regles d'inferència expliquen aquesta sèrie de proposicions implicades. El verb «aconseguir» és un verb implicatiu doble que a (89) apareix en un context negatiu. El verb «evitar» és un verb implicatiu doble negatiu. El verb «fer»⁴⁵ és un verb implicatiu simple 1. Tenint en compte els postulats de significat i les regles d'inferència tenim que

$$a. \quad -\text{aconseguir } (F_1) \supset -F_1$$

$$(-F_1 \equiv -\text{evitar } (F_2))$$

$$b. \quad \text{evitar } (F_2) \supset +F_2$$

$$(+F_2 \equiv +\text{fer } (F_3))$$

$$c. \quad +\text{fer } (F_3) \supset +F_3$$

44. L. KARTUNEEN, *op. cit.*, ps. 18-19.

45. L'accepció del verb *fer* que utilitzo és la causativa.

de la qual cosa podem establir la «cadena d'implicacions» (94) —on he afegit els elements x i y per a representar Nixon i fiscal, respectivament:

$$(94) \quad \begin{aligned} &\text{—aconseguir } (x, F_1) \supset \text{—} F_1 \equiv \text{—evitar } (x, F_2) \supset + F_2 \equiv \\ &+ \text{fer } (y, F_3) \supset + F_3 \equiv + \text{dimitir } (x) \end{aligned}$$

on, com es veu, la sèrie de proposicions implicada per (89) —a saber: (91), (92) i (93)— queda perfectament especificada. Fixem-nos que si en lloc d'analitzar la frase (89), analitzem la frase (95):

(95) *En Nixon ha aconseguit evitar que el fiscal el fes dimitir*

la cadena d'implicacions seria (96):

$$(96) \quad \begin{aligned} &+ \text{aconseguir } (x, F_1) \supset + F_1 \equiv + \text{evitar } (x, F_2) \supset \text{—} F_2 \equiv \\ &\text{—fer } (y, F_3) \not\supset \dots \end{aligned}$$

cadena que ens informaria que la sèrie de proposicions implicades per (95) és (97) i (98), però no (99) ni (100):

(97) *Nixon ha evitat que el fiscal el fes dimitir*

(98) *El fiscal no ha fet dimitir en Nixon*

(99) *En Nixon ha dimitit*

(100) *En Nixon no ha dimitit*

Que ni (99) ni (100) són proposicions implicades ho demostra l'absència de contradiccions a (101):⁴⁶

(101) *En Nixon ha aconseguit evitar que el fiscal el fes dimitir*
 $\left\{ \begin{array}{l} i, \text{ per tant, continua essent president} \\ \text{però aleshores ell ha dimitit voluntàriament} \end{array} \right\}$

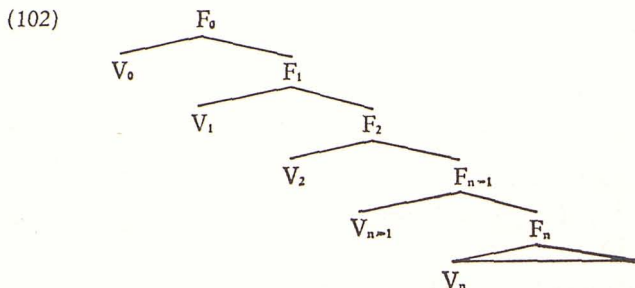
Aquest tractament del fenomen que ens ocupa sembla ser capaç de predir totes les implicacions existents en les frases complexes en relació amb el valor de veritat de la frase completiva. Ultra alguna dificultat que planteja, però, en relació amb implicacions de proposicions que no figuren com a completives —no pot explicar, per exemple, que la frase *Ahir et vaig ensenyar que el foc crema* implica *Tu saps que el foc crema*, ja que aquesta darrera frase no figura com a completiva de la principal—, l'anàlisi de L. Kartuneen es troba en una dificultat: exigeix que donem a cada verb certs postulats de significat. Si fos possible, i en el proper apartat intentaré de parlar-ne, de reduir el conjunt de verbs als quals s'han d'associar postulats de significat a un nombre molt petit i alhora explicar els mateixos fets que l'anàlisi de la Kartuneen, crec que la gramàtica fóra molt més simple i general.

5.2. Descomposició lèxica i «relacions lògiques»

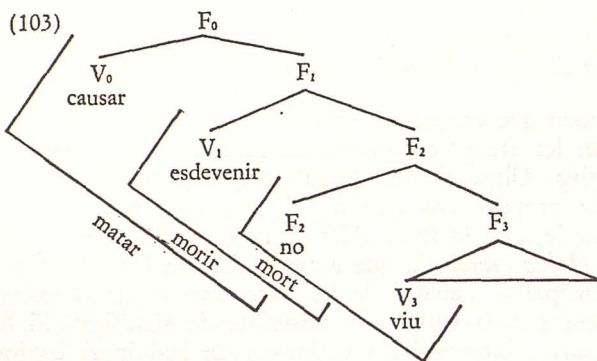
En aquest apartat voldria desenrotllar algunes de les idees aportades per la «semàntica generativa» —especialment la «descomposició lèxica»— per in-

46. G. LAKOFF a *Linguistics and Natural Logic*, dins D. DAVIDSON & G. HARMAN, ed., *Semantics of Natural Languages* (Dordrecht, Holanda, 1972), ps. 545-665, assenyala, molt encertadament, que, de fet, no hauríem de dir que una frase com (95) no té pressuposicions en relació amb (99) o (100): l'absència de pressuposicions s'hauria de redefinir en termes de disjunció de pressuposicions (p. 578). El verb *no fer F* permet al parlant de pressuposar *no F* o *F*.

tentar de millorar l'anàlisi de L. Karttunen, presentada a l'apartat precedent. Segons els semàntics generativistes, la major part dels verbs —«molestar», «matar», per exemple— no són més que formes superficials d'unes estructures molt més abstractes la forma de les quals podria representar-se a (102),⁴⁷ ^{47 bis}:

És a dir: la majoria dels verbs consisteixen en una sèrie de predicats sentencials bàsics —els únics amb postulats de significat associats— («causar», «no», «saber», «esdevenir-se»...) i d'un predicat no sentencial (V_n a (102)) que especifica possibles activitats i estats humans, o possibles esdeveniments. Agafem l'exemple de «matar». L'estructura que ha proposat, per exemple, J. D. McCawley⁴⁸ per a aquest verb, portaria als predicats sentencials bàsics «causar», «esdevenir» i «no» i el predicat no sentencial «viu». D'aquesta manera «matar» es representaria a (103):

47. G. LAKOFF, *Natural Logic and Lexical Decomposition*, dins *Papers from the Sixth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (Chicago, 1970), ps. 340-362, i *On Generative Semantics*, dins D. D. STEINBERG & L. A. JAKOBVITS, ed., *op. cit.*, ps. 232-296, són, juntament amb *Linguistics and Natural Logic* (vegeu la nota 46), els treballs més interessants en relació amb aquesta anàlisi dels verbs. L'origen de l'anàlisi, però, és a J. D. MCCAWLEY, *Lexical Insertion in a Grammar without Deep Structure*, dins *Papers from the Fourth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (Chicago, 1968), ps. 71-81.

47 bis. Aquesta definició de l'estructura subjacent dels verbs és la que dona M. YAMANASHI a *Lexical Decomposition and Implied Proposition*, p. 394, dins *Papers from the Eighth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (Chicago, 1972), ps. 388-405. És obvi, però, que tal i com està formulada, pressuposa l'acceptació que el català és una llengua l'ordre bàsic de la qual és Verb-Subjecte-Objecte (és a dir, que el català és una llengua del tipus VSO). Com que aquest punt no afecta per a res el meu treball, no el discuteixo aquí.

48. J. D. MCCAWLEY, *op. cit.*, ps. 73-74.

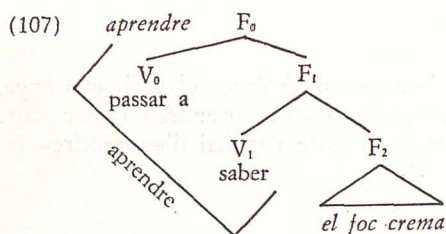
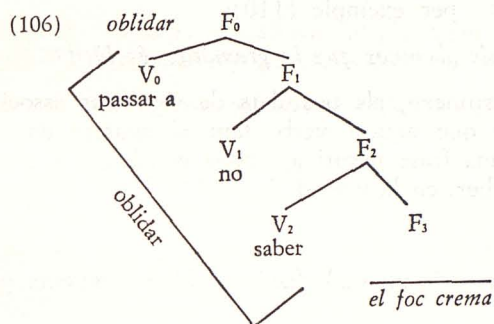
Els avantatges d'aquesta anàlisi des d'un punt de vista sintàctic són considerables. No intento pas, però, de discutir-ne, aquí, aquest aspecte. L'única cosa que voldria insinuar són els avantatges d'aquesta anàlisi dels verbs respecte a les «relacions lògiques» existents en les frases complexes. A fi de determinar si la «descomposició lèxica» ofereix avantatges respecte a l'anàlisi proposada per L. Karttunen, el que ens hem de plantejar és si la seva potència explicativa és idèntica o superior, és a dir, si pot explicar les mateixes proposicions implicades o si en pot explicar més. Analitzaré, ara, una sèrie de frases a través de les quals em sembla que quedarà clara la superioritat de la descomposició lèxica sobre l'anàlisi de L. Karttunen. Fixem-nos en les frases (104):

- (104) a. *La nena ha oblidat que el foc crema*
 b. *La nena ha après que el foc crema*

A l'anàlisi de L. Karttunen «oblidar» i «aprendre» són dos verbs factius i, per tant, les frases (104a-b) impliquen la frase (105):

- (105) *El foc crema*

Segons l'anàlisi dels semàntics generativistes, el verb «oblidar» no seria més que l'estructura superficial d'una estructura representada a (106), i el verb «aprendre» d'una estructura representada a (107):⁴⁹

En aquesta anàlisi dels verbs, com a mínim s'ha de donar el cas que la frase (105) sigui predita com a veritable. Si això no fos així, aleshores la potència explicativa de la «descomposició lèxica» no coincidiria amb la de l'anàlisi de l'estructura superficial dels verbs, sinó que seria inferior. Per a saber si les estructures abstractes d'«oblidar» i «aprendre» impliquen la frase (105) —que

49. A (107) i a (108) he utilitzat el verb *passar a* com a predicat sentencial bàsic. Semànticament, aquest verb significaria alguna cosa com «no F canvia a F». Podríem haver utilitzat, potser més encertadament, el verb *esdevenir-se*. En aquests exemples deixo de banda alguns elements per a simplificar.

a (106), estructura d'«oblidar», es representa com a F_3 , i a (107), estructura d'«aprendre», es representa com a F_2 — hem de determinar les respectives cadenes d'implícacions. Si, per exemple, els predicats sentencials bàsics de (106) i (107) porten els postulats de significat següents

$$\begin{array}{l} \text{passar a:} \quad \left[\begin{array}{l} + v(F) \supset + F \\ - v(F) \supset - F \end{array} \right] \\ \text{no:} \quad \left[\begin{array}{l} + v(F) \supset - F \\ - v(F) \supset + F \end{array} \right] \\ \text{saber:} \quad \left[\begin{array}{l} + v(F) \supset + F \\ - v(F) \supset + F \end{array} \right] \end{array}$$

podrem associar a (106) i a (107) les cadenes d'implícacions (108) i (109) on, com es pot comprovar, es dona un valor de veritat positiu a la frase (105), exactament igual que a l'anàlisi proposada per L. Karttunen:

$$(108) \quad + \text{passar a} (x, F_1) \supset + F_1 \equiv + \text{no} (F_2) \supset - F_2 \equiv \text{saber} (F_3) \supset + F_3$$

$$(109) \quad + \text{passar a} (x, F_1) \supset + F_1 \equiv + \text{saber} (F_2) \supset + F_2$$

En aquest exemple, per tant, la potència explicativa de la «descomposició lèxica» i la de l'anàlisi de L. Karttunen, com a mínim, coincideixen. Agafem, ara, el verb «ensenyar». Analitzem, per exemple (110):

(110) *El mestre ha ensenyat als alumnes que la gramàtica és fàcil*

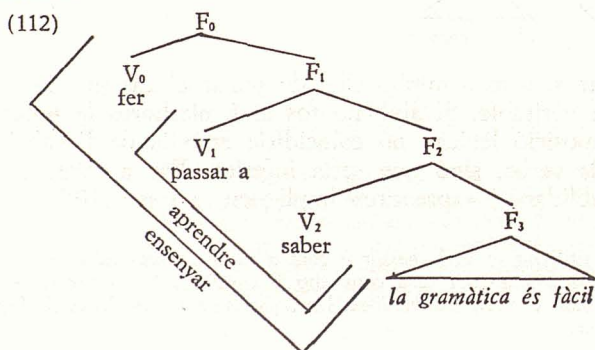
Quins serien, a l'anàlisi de L. Karttunen, els postulats de significat associats a «ensenyar»? Tenint en compte que aquest verb, tant si apareix en una frase afirmativa com si ho fa en una frase negativa, obliga el parlant a creure en la veritat de la completiva, a saber, en la veritat de (111):

(111) *La gramàtica és fàcil*

haurem de considerar que «ensenyar» és un verb factiu amb els següents postulats de significat:

$$\text{ensenyar:} \quad \left[\begin{array}{l} + V(F) \supset + F \\ - V(F) \supset + F \end{array} \right]$$

Com explicaria l'anàlisi que accepta la descomposició lèxica el verb «ensenyar»? L'estructura abstracta d'«ensenyar» equivaldria a «fer aprendre» i, per tant, es podria representar com a (112) —tenint en compte l'anàlisi d'«aprendre» ja especificada:

Com que «fer» és un predicat sentencial bàsic amb el postulat de significat [+ V(F) + F], aleshores podríem associar a (112) la cadena d'implícacions (113), on $x = \text{el mestre}$, $y = \text{als alumnes}$ i $z = \text{la gramàtica}$:

- (113) $+ \text{fer } (x, F_1) \quad + F_1 \quad + \text{passar a } (F_2) \quad + F_2 \quad + \text{saber}$
 $(y, F_3) \quad + F_3 \quad + \text{fàcil } (z)$

on la frase (111) és afirmada com a veritable. Podem constatar, per tant, que també en aquest cas les proposicions implicades que permet d'explicar l'anàlisi de l'estructura superficial dels verbs —és a dir, la que proposa L. Kartuneen— poden ser explicades per la descomposició lèxica. Intentem, però, d'aprofundir una mica més en la semàntica d'«oblidar i «aprendre». Els exemples que he utilitzat amb aquests verbs eren (104a) i (104b), respectivament:

- (104) a. *La nena ha oblidat que el foc crema*
 b. *La nena ha après que el foc crema*

Ambdós exemples impliquen la frase (105) (= *el foc crema*) a causa del seu caràcter factiu en l'anàlisi de L. Kartuneen i a causa que aquesta frase és una completiva del predicat sentencial bàsic «saber», verb factiu, en l'anàlisi que proposa la «descomposició lèxica». Ara bé, no n'hi ha prou amb afirmar això. Fixem-nos que (104a) implica, a més, (114) i que (104b) implica (115):

- (114) *La nena no sap que el foc crema*
 (115) *La nena sap que el foc crema*

Aquestes implicacions són demostrades per la agramaticalitat de les frases (116) i (117):

- (116) **La nena ha oblidat que el foc crema, però sap que crema*
 (117) **La nena ha après que el foc crema, però no sap que crema*

Tenint en compte que les frases (114) i (115) no apareixen com a completives a (104a) i (104b), ens serà fàcil de comprendre que no poden ser inferides a partir dels postulats de significat associats a «oblidar» i a «aprendre», si només acceptem l'anàlisi superficial dels verbs. Fixem-nos, però, que descomponent lèxicament aquests dos verbs —és a dir, associant-los l'estructura subjacent representada a (106) i a (107)— les frases (114) i (115) apareixen subordinades, respectivament, als predicats «no» i «passar a» i que, mitjançant els postulats de significat d'aquests dos predicats, el seu valor de veritat és fàcilment inferible. En aquesta anàlisi, per tant, no és gens difícil d'explicar un tipus d'implícacions que l'anàlisi que només té en compte l'estructura superficial dels verbs no explica. En aquest sentit, la descomposició lèxica és superior a l'anàlisi proposada per L. Kartuneen.

La descomposició lèxica dels verbs, que molts lingüistes han justificat amb arguments sintàctics, sembla, per tant, confirmar-se. Això no vol dir que el camí que obre aquesta hipòtesi sigui senzill de seguir. Considero, en primer lloc, que s'haurien d'estudiar moltes més frases —això és, fer un treball més exhaustiu que aquest— seguint les dues anàlisis que hem esmentat en aquest apartat per a confrontar-ne els resultats i poder determinar si, com jo crec, no hi ha cap cas en què la descomposició lèxica tingui una potència explicativa inferior a l'anàlisi dels verbs a nivell d'estructura de superfície. En segon lloc, crec que cal una investigació dels elements que he anomenat «predicats sentencials bàsics» que ens permeti determinar quins són els candidats que, en

català, tenen més probabilitats d'etiquetar-se amb aquest nom i si aquests elements són universals o no. En aquest darrer aspecte, els treballs que, des d'una perspectiva transformacionalista i sobre diverses llengües, recentment s'han dut a terme són esperançadors: no sembla cap excés de fantasia creure que en qualsevol llengua hi ha uns predicats del tipus de «causar/fer», «passar a», «no», etc., que dominen sempre frases completives el verb de les quals és un altre tipus de predicat que serveix per a especificar tota la gamma de possibles esdeveniments o de possibles activitats o estats humans («mort», «molest», etc.) i que, aquests dos tipus de predicats, en ajuntar-se, es representen fonèticament per un verb únic (*nò viu* → *mort*; *esdevenir mort* → *morir*, *causar/fer morir* → *matar*). En el cas que aquesta hipòtesi es confirmés, a part de permetre'ns de descriure molts fenòmens existents en les llengües particulars, ens ajudaria a comprendre algunes de les moltes connexions que hi ha entre el pensament humà i aquest mecanisme, ara per ara misteriós, que anomenem llenguatge.

JOSEP M. NADAL I FARRERAS